

Sumptum est: Organizatio corporis est dispositio ad receptionem animæ, & tamen corpus non habet esse organicum, nisi ab anima, ut docet S. Thomas 1.p.76.art.4.ad 1. & communiter Philosophi, cum explicant hanc definitionem animæ ab Aristotele traditam: *Anima est actus corporis organicae*.

30. Tertium exemplum: Diaphaneitas seu perspicuitas est ultima dispositio in corpore diaphano ad receptionem lucis, quæ propter definitur ab Aristotele *actus perspicuum*, & tamen talis diaphaneitas à luce procedit, cùm impossibile sit aliquod corpus esse diaphanum, nisi ex participacione lucis.

31. Demum ventus intrans per fenestram in aulam, est causa efficiens apertoris fenestræ, & tamen aperto fenestræ, utpote impedimenti remoto, concurret in genere causæ dispositiva ad prædictum venti ingressum: Ergo non repugnat, sed prius connaturaliter fieri potest, ut aliquid penderit ab alio in genere causæ efficiens, & nihilominus sit prius illo in genere causæ disponens, subindeque nec quod actus contritionis & charitatis ad gratiam habitualem ultimè disponant, & nihilominus ab illa effectivè procedant: quia nimirum *causa sunt sibi invicem causa*, ut ait Philosophus 5.metaphys. & 2. physic. unde quod in uno genere est causa alterius, potest in alio genere ab illo dependere & causari, subindeque in diverso genere causæ simul esse prius & posterius. Sic materia est prior formâ in genere causæ sustentantis, & illâ posterior in genere causæ actuantis & informantis. Sic ambulatio est causa efficiens sanationis, & sanatio causa finalis ambulationis. *Sic ex parte Solis prius est illuminare quam tenebras removere: ex parte autem aeris prius est purgari à tenebris, quam consequi lumen ordine naturæ, licet utrumque sit simul*, ut ait D. Thomas h̄c art. 8.ad 1. Sic demum corruptio secundum ordinem causæ materialis dispositivæ, est prior generatione, seu introductione formæ; & tamen introductio formæ est prior alterius corruptione & expulsione, in genere causa efficiens, formalis, & finalis, ut aferit idem S. Doctor in 4. distinet. 27. quæst. 1. artic. 4.

32. Ut hæc melius percipiatur, & præcipua Adversariorum argumenta solvantur: cum Cætano, Conrado, Ferrarensi, Alvare, alijsque celebrioribus Thomistis, breviter observandum est, gratiam habitualem quæ in justificatione infunditur, posse considerari duobus modis, secundum quos duo munera diversa exercet: Primo ut est in fieri, seu infundi, & prout se tener ex parte Dei illam communicant: Secundò ut est infusa, & in facto esse, & quatenus se tener ex parte hominis illam recipientis. Primo modo gerit vices auxilij moventis, secundo habet rationem habitus & formæ permanentis, atque animam sanctificantis, ac dantis esse divinum participativæ, esse gratum Deo, & objectum congruum dilectionis ejus; & quia primum munus est propter secundum, exercet prius primum quam secundum, ordine executionis: Quare prius prioritate à quo communicatur animæ, in ratione auxilij moventis, quam in ratione habitus & formæ sanctificantis; ut communicata prius in ratione auxilij, disponat per actus contritionis & charitatis ad sui connaturali receptionem in ratione habitus. Unde D. Thomas supra relatus ait quod *per eam liberum arbitrium moveatur, & culpa remittitur*. Quibus verbis gratiam habitualem utrumque munus auxilij mo-

ventis, & formæ sanctificantis præstare, manifeste declarat.

33. Ex his præcipua Adversariorum argumenta sponte liquefunt, & in sumum & auram resolvuntur. Objicit enim primò Suarez: Si actus charitatis & contritionis in instanti justificationis sint à gratia, præsupponunt eam existentem (cum causa efficiens cauerit ut existens) ac proinde ut unitam animæ; cum gratia sit accidentis, & existentia accidentis sit inexistencia seu inherenter: Ergo non possunt animam disponere ad receptionem ejus in subiecto.

Sed facile responderetur ex dictis, distinguendo Antecedens: præsupponunt eam ut existentem & unitam animæ, in ratione auxilij moventis, concedo Antecedens. In ratione habitus & formæ sanctificantis, nego Antecedens, & consequentiam. Potest enim gratia habitualis, prius naturâ uniri animæ, per modum auxilij moventis, ut illam ultimè præpare ac disponat per actus contritionis & charitatis, ad recipiendos effectus formales quos tribuit, ut habet rationem habitus & formæ sanctificantis.

34. Objicit secundò: Gratia habitualis infunditur homini, quia est contritus: At si contritio eliceretur ab habitu gratiae, hæc causalis non esset vera, sed portus ista: id est homo converitur, quia ipsi infunditur habitus gratiae: Ergo contritio per quam homo ad justificationem ultimè disponitur, non procedit ab habitu gratiae, sed ab auxilio actuali, per modum trahentis collato.

Respondeo, concessa Majori, negando Minorum; cùm enim gratia habitualis exerceat munus auxilij moventis, & formæ sanctificantis, utraque causalis est vera: prima quidem, intellecta de gratia, ut habet rationem habitus & formæ sanctificantis; secunda verò, intellecta de eadem gratia, ut gerit vices auxilij. Sicut in ordine naturali ista causæ sunt veræ, in diverso genere causæ: fenestra aperitur, quia ventus aulam ingreditur; ventus aulam ingreditur, quia fenestra aperitur. Anima unitur corpori, quia est organicum: corpus organicum est, quia anima ei unitur, & ipsum informat. Corpus recipit lucem, quia est diaphanum, & est diaphanum, quia recipit lucem. Aer illuminatur, quia purgatur à tenebris, & purgatur à tenebris, quia illuminatur. Causa enim, ut supra dicemus, sunt sibi invicem causæ, unde quod causat aliquid in uno genere causa, ab illo causati & dependere potest in alio genere.

35. Objicit tertio quidam Recentior: Homo per visionem & ambulationem non potest seipsum disponere ad habendos oculos, vel pedes, quia tales actiones effectivè procedunt à potentia visuali, & progressiva. Calor etiam quamvis possit esse ultima dispositio ad formam ignis, non tamen calidatio, quia à tali forma effectivè producitur: Ergo similiter, si actus contritionis & charitatis, à gratia habituali effectivè procedant, non poterunt ad ipsam disponere; vel si ad eam disponant, ab ipsa procedere non poterunt.

Respondeo, concessa Antecedente, negando consequentiam & paritatem: Ratio autem dispensitatis est, quia visio & ambulatio, cùm sint actiones successiva, non possunt fieri in instanti; unde præsupponunt in homine potentiam progressivam & visivam, non solum prioritate naturæ, & instanti à quo, sed etiam prioritate temporis & existentie, seu instantis in quo: quare cùm ultima dispositio ad aliquam formam, eam comitetur, &

sit in subiecto in eodem instanti quo forma in ipso recipitur, implicat quod homo per visionem & deambulationem seipsum disponat ad habendos oculos & pedes, & idem est de calefactione respectu ignis, cùm illa pariter sit actio successiva & non instantanea. E contra verò, cùm actus contritionis & charitatis sint actiones instantaneæ, & non successivæ, elicuntur ab homine in eodem instanti justificationis, in quo gratia infunditur, eamque prioritate solum naturæ præcedunt; ideoque licet ab ipsa effectivè procedant, possunt tamen ad illam disponere, non ad modum dispositionis antecedentis, sed concomitantis, sicut calor ut octo disponit ad formam ignis, à qua proficit, ut ait D. Thomas supra relatus.

36. Objicunt insuper Adversarij aliqua D. Thomæ testimonia, quæ videntur adversari nostræ sententiae. Nam S. Doctor 1.p. qu.62. art.2. ad 3, dicit quod ad conversionem per quam aliquis se preparat ad gratiam habendam, non exigitur aliqua habitualis gratia, sed operatio Dei ad se animam convertentem. Et in hac parte quæst. 109.art.6. ait, quod ad hoc quod preparat se homo ad susceptionem doni gratiae habitualis, non oportet præsupponere aliquod donum habituale in anima, quia sic procederetur in infinitum, sed oportet præsupponi aliquod auxilium gratuitum Dei interius animam moventis.

Verum ad hæc facile responderetur; D. Thomam, his & similibus locis, solum intendere, ad conversionem quæ aliquis se preparat ad gratiam habendam, non requiri aliam habitualem gratiam, seu donum habituale, distinctum à gratia sanctificante, quæ in instanti justificationis infunditur, alias daretur processus in infinitum; sed sufficere talem gratiam quæ prout infunditur, gerit vices auxilij moventis, subindeque Dei motio, vel Dei moventis auxilium, appellari potest. Unde locis supra relatis ait quod per eam liberum arbitrium moveatur, & culpa remittitur. Et quod ipsa Dei motio, est gratia infusionis. Quo nihil clarius & expressius in favorem nostra sententia dici potest. Et hæc sufficiente de justificatione peccatoris, quæ à D. Chrysologo serm. 72. *Sacramentum pavoris Sanctorum* appellatur. Unde serm. 68. mirabundus exclamat: *Stupent Angeli, miratur celum, patet terra, caro non fert, auditus non capit, non attingit mens, tota sustinere non potest creatura, asimilare non sufficit, credere pertimescit.*



## CAPUT XVI.

*De merito justi, quod est tertius gratia habitualis effectus.*

1. Hominem ex gratia seu per gratiam operando, posse verè & propriè, seu de digno, aliquid à Deo promereri, constat ex varijs Scripturarum locis, quibus assertur operibus justorum respondere mercedem apud Deum, & gloriam dari à Deo ut iusto judice, & tanquam coronam justitia. Et in hoc Deus honori nostro non parum perfecto consuluit, nam ut eleganter ait Cassiodorus: *Parum laudis habet virtutum corona, qua ex labore non descendit; potest quidem habere palmarum, sed non habet gloriam. Hoc est magnarum ratio virtutum, ut quanto plus homo laborat, tanto plus meritis acquirat*. Neque per iustorum merita, Christi meritis derogatur, ut gariunt Novatores, sed po-

tius ea magis attolluntur & amplificantur; cùm maxima gloria sit, quod Christus non solum potuerit pro se mereri, sed etiam suis meritis, nobis vim ad merendum obtinere: Sicut quod causæ naturales possint aliquid efficere, non derogat infinite potentia & efficientia Dei, sed potius illius virtutem ostendit, quatenus non solum virtutem efficiendi habet, sed etiam potest alios efficienes servatā sibi nihilominus semper propriâ excellentiâ primâ & universalissimâ causâ. Hoc præmisso, duo præcipue hîc discutienda & explianda sunt, nimirum quæ conditions ad meritum requirantur, & quanam homo possit sibi, vel alijs, de condigno vel de congruo promereri?

## §. I.

*De conditionibus ad merendum requisitis.*

2. Sex requiruntur conditions ad merendum, tres se tenent ex parte actus meritorij, duæ ex parte hominis merentis, & ultima ex parte Dei præmiantis, de quibus hîc breviter agendum est.

*Tres conditions ex parte actus meritorij requisita.*

3. Vt actus sit meritorius in primis debet esse liber, non solum libertate à coactione, sed etiam à necessitate, ut definit Innocentius X. in sua constitutione, & expressè docet D. Thomas quæst. 6. de malo art. unico, ubi ait quod opinio aliquorum qui posuerunt quod voluntas hominis ex necessitate movetur ad aliquid eligendum, quamvis ad id non cogatur, est heretica, tollit enim rationem meriti & demeriti ab humanis actibus; non enim videtur esse meritorium, quod aliquis sic ex necessitate agit, quod vitare non posse. Ratio etiam id suadet, nam esse meritorium vel demeritorium, est proprietas quedam actus humani: Sed actus purè spontanei, & à sola coactione, non verò à necessitate immunes, non sunt propriæ humani: Ergo nec meritorij vel demeritorij. Major patet, Minor probatur. Illæ actions propriæ humana dicuntur, que ex voluntate deliberata procedunt, ut ait S. Doctor in hac parte supra qu. 1.art. 1. Sed actus purè spontanei, non procedunt à voluntate deliberata, id est ex deliberatione rationis, & electione voluntatis, ut patet in amore beatifico, & volitione boni in communi: Ergo actus humani propriæ dici non possunt. Argumenta quæ in contrarium fieri solent, in Tractatu de voluntario & involuntario cap. 4. §. 2. proposita & soluta sunt.

Secundò, ut actus sit meritorius apud Deum, debet esse moraliter bonus, quia opus malum non est dignum præmio, sed poena: opus verò indifferens, vel nullum est in individuo, juxta communiorum & probabiliorum sententiam; vel si opus indifferens in individuo admittatur, non est cur potius præmio quam poena dignum sit; nam si non meretur poenam, quia caret malitia, etiam non meretur præmium, quia caret bonitate morali.

Tertiò, ut opus sit meritorium, debet fieri in obsequium alterius, illius scilicet, qui mercedem sive præmium redditurus est: Cùm enim meritum respiciat retributionem, oportet ut retributio expectetur & debeatur à persona determinata; quod enim à nullo debetur, à nullo jure aliquo exigitur: Sed non debetur merces ab aliqua persona, nec ab ea jure exigi potest, nisi actio ad ipsam dirigatur, & in ejus obsequium cedat: Ergo ut opus sit me-